

Carlos Ruiz Zafón i el gratacel de Gaudí

Quan encara estavem colpits per la mort de **Pau Donés** (1966-2020), divendres vam saber del traspàs de **Carlos Ruiz Zafón** (1964-2020). Gent de la meva generació vençuda per un maleït càncer. Absències que ens sacsegen l'ànima perquè ens alegraven la vida. De la rellevància de l'obra de **Ruiz Zafón** només recordaré que la seva novel·la **L'ombra del vent** (2001) és la més llegida de la llengua castellana després de **Quixot** i que, el 2004, **Penguin Classics** la va triar per formar part de les 26 obres més representatives de la literatura universal¹.

El mateix divendres, mentre cercava per casa la famosa novel·la, vaig repassar el seu deliciós conte **Gaudí en Manhattan**² que, el 2002, en ple any **Gaudí**, va escriure sobre un hipotètic viatge del genial arquitecte a Nova York. El relat de misteri i atmosfera gòtica, marca de la casa, t'enganxa, alhora que demostra un bon coneixement de **Gaudí** i de les seves circumstàncies. Un magnífic conte que, en el seu dia, em va fer encuriosir pel misteriós gratacel.

L'acció se situava el 1908 i partia de la teoria, difosa per l'escultor **Joan Matamala**, de què l'arquitecte va projectar un hotel a Manhattan per uns clients nord-americans. El protagonista, Miranda, és un estudiant d'arquitectura admirador de **Gaudí** (1852-1926) que, com diu l'escriptor: *Había crecido soñando con sus bóvedas imposibles, sus arrecifes neogóticos y su primitivismo futurista.* **Ruiz Zafón** sabia que el Modernisme, tan idolatrat avui en dia, tenia detractors en aquell moment, com diu en el conte: *Por todas partes sonaban campanas de difuntos para lo que algunos llamaban modernismo, y otros, simplemente afrenta al buen gusto. La nueva guardia urdía una doctrina de brevedades, insinuando que aquellas fachadas barrocas y delirantes que con los años acabarían por conformar el rostro de la ciudad debían ser crucificadas públicamente.* Coneixia que la tipologia de gratacel s'havia iniciat a Chicago i que es bastien amb estructures metàl·liques. Finalment, el fet que **Gaudí** tirés el projecte per la borda en el viatge de tornada, fa pensar que sabia de la poca, i dubtosa, documentació que hi havia sobre el mateix.

¹ J.Nopca, *Milions de lectors perden Carlos Ruiz Zafón*, diari Ara, 20 de juny de 2020.

² Diari La Vanguardia, 15 de març de 2002.

El suposat croquis de Gaudí (Wikipedia) i la maqueta en l'espai Gaudí Experiència situat a tocar del Park Güell per major glòria de l'arquitecte entre els milers de visitants (gaudiexperiencia.com).

Més o menys per la mateixa època el catedràtic de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, **José Lluís Gonzalez Moreno-Navarro**, escrivia l'article **Gaudí i l'hotel de Nova York**³ per, fent servir la mateixa ficció, demostrar la impossibilitat d'un edifici de parets de càrrega de les dimensions que es comentaven. Ni més ni menys que 360 m d'alçada!. I, a més, en el cas que **Gaudí** ho hagués volgut fer, mai seria amb les formes anticatenàries del dibuix que se li atribuïa. En definitiva, intentava demostrar que l'arquitectura històrica és molt diferent de la moderna, cosa que sembla que encara no se n'és conscient. Ni tan sols per la majoria dels arquitectes. De fet, per vergonya d'**Oriol Bohigas**⁴, la Generalitat va presentar el famós gratacel a la reconstrucció de la zona zero de Nova York. Gràcies a Déu, el seny dels promotors va fer que quedés fora de concurs evitant, així, el ridícul més clamorós.

Si l'escriptor fa anar a **Gaudí** a la catedral de **St. Patrick**, el catedràtic el fa passar per la de **St. Jhon the Divine** perquè **Rafael Guastavino** fill (el pare havia mort un any abans) li ensenyés la cúpula bufada del creuer de 29,9 m de costat. Tot i estar entre 30 i 50 m del terra va ser executada sense cindri en 3 mesos i 17 dies amb volta catalana.⁵ Tècnica tradicional que la

³ Diari Avui, 14 de febrer del 2003. Els seus arguments els va aprofundir en l'article: *¿Y si Gaudí hubiera ido a Nueva York? Una ficción constructiva*. Informes de la Construcción, Vol. 56, núm. 496, març-abril 2005.

⁴ A. D. Giralt-Miracle: *l'últim exabrupte gaudinià*, diari Avui, 2 de febrer de 2003.

⁵ L. Ramazzoti, *La cúpula para San Juan el Divino de Nueva York de Rafael Guastavino en Las bóvedas de Guastavino en America*, llibre de l'exposició Guastavino & Co. (1885-1926), La reivindicación de la bóveda, Madrid, 2001.

nissaga havia patentat a Estats Units, per enuig dels col·legues catalans, amb el seu nom: **Guastavino system**.

Gaudí cercava equilibrar els esforços d'una estructura i per això necessitava saber les línies resultants per tal de resseguir-les amb els arcs i les voltes. Per poder-ho visualitzar feia una maqueta invertida amb cordes i pesos (proporcionats als reals) de tal forma que, per gravetat, podia definir les línies d'esforços. La maqueta funicular que reproduïx la que va fer **Gaudí** per l'església de la Colònia Güell s'exposa al museu de la Sagrada Família de Barcelona. Va ser feta per **Jos Tomlow**, **Arnold Walz** i **Rainer Gräfe** sota la direcció de **Frei Otto** (arquitecte de l'Estadi Olímpic de Múnic i premi Pritzker 2015) i **Jan Molema**. Foto de Wikipedia a l'esquerra i la seva còpia invertida a la dreta per intuir tal com quedaria l'edifici final.

D'entrada els 360 m d'alçada no podia deduir-se del croquis del gratacel donat que això voldria dir que les plantes tindrien 18 m d'alçada. Quasi tant com posar la casa **Milà**, la popular **Pedrera**, sencera a cada planta. Com a molt semblava tenir 90 m. La fabulosa xifra va aparèixer als anys cinquanta en ple apropament franquista als nord-americans⁶. Que millor que mostrar als ianquis que podien competir amb seu **Empire State Building**! Ara bé, fins i tot aquesta mida no és creïble en un edifici de murs de càrrega, ja que implicaria unes parets de façana d'un gruix

⁶ Hipòtesi de Juan Jose Lahuerta citada per José Lluís González Moreno-Navarro en l'article comentat.

desmesurat de difícil materialització. Com recordava **González** el **Monadnock Building** de Chicago amb els seus concisos 67 m d'alçada va necessitar parets d'1,5 m de gruix.

El pitjor, però, era creure que un hotel de gran alçada tindria la forma de les torres de la **Sagrada Família**. Aquestes responien a una lògica constructiva. Eren campanars buits fets amb pedra, maó i morter que, com que no podien resistir forces de tracció necessitaven la forma anti catenària. Però, si mirem l'entrega quasi vertical de l'edifici del croquis a terra, veiem que aquestes només són possibles amb una estructura porticada com la que feien servir els gratacels americans. Per tant, si **Gaudí** hagués intentat portar a terme aquell macro-hotel seria, segur, un immoble singular però, sense dubte, d'entramats de perfil d'acer. L'any 2005, el premiat arquitecte **Jean Nouvel** va aixecar a Barcelona la torre **Agbar** de 114 m d'alçada. Per guanyar-se al personal va dir que s'havia inspirat en **Gaudí** i en la muntanya de **Montserrat**. I es va quedar tan ample!. Ara bé la forma i l'estructura, de formigó armat, caminen per separat, cosa que mai no s'hagués permès **Gaudí**.

Tot plegat, reflexions a propòsit de **Ruiz Zafón** el dia de Sant Joan. Bona diada i bona lectura.

ENRIC DILMÉ
dr. arquitecte

T.+376 869 558 . www.enricdilme.com

Av. Fiter i Rossell 109 . local 2
AD700 Escaldes-Engordany . Andorra

Escrit a Escàs (La Massana), el 24 de juny del 2020